

¿*Arr-* o *arral-* evocarien en si la idea de rocs que cauen? No ho neguem del tot, però ni això és clar, ni aqueixos termes topogràfics no indiquen pas sempre roques rodolant ni esberlant-se sinó en gran part coses de roques, passos entre roques. Ara que donem a conèixer les formes catalanes que tothom ignorava, queda encarr més confirmat, per una banda que no hi ha la *k*-protobasca ni la *b-*, que deixa rastres generalment en els dialectes basc-francescos; però per altra banda també ens mostren *r-* inicial i no pas *arr-* (no oblidem que en basc i gascó, i bastant en aragonès, la *r-* original pren sistemàticament una *a-* protètica, afegit purament fonètic

El que es veu més clar en tot això és que hi ha aquí un nus entre el basc i el romànic, com infinits que n'hem anat trobant en els estudis del Pirineu: s'hi deuen haver combinat diversos corrents etimològics. Crec que almenys hi han col·laborat mots de la família del cast. -arag. *rajar/rallar* i del basc *ar̄i*. La caiguda de la *b-* inicial en basc no es produí de cop i simultàniament enlloc: molt antiga en els dialectes occidentals, molt menys en els altres, aquest so no deixa de ser-hi làbil enlloc, en certs ambients i en certes combinacions n'hi ha casos pertot.

Si l'origen del grup del cast. *rajar* és complex, vaig indicar que hi ha tingut una part molt gran el tipus del cast. ant. *abajar* (avui *AJAR*, *DCEC/DECH* I, 92-93), del qual formen part integrant tot un seguit de formes verbals i nominals amb el sentit 'badar, esbadiar, aclar, esberlar', d'àrea bastant coincident, per cert, amb la que ens preocupa. Cautarés *halbe*, *halbère*, *halbade* 'esquerda, escltca en una roca', *Lavedà halbasse* 'esquerda, clivella', bearn i aranès *halbà-s* 'clivellar-se, formar-se crètues o crebasses en els llavis, i mans', Ribagorça, Ribagorçana i Pall. *fall* 'escltca', 'tall', *fallada* 'fesa, badada' (*Congr Ll Cat*, 229; *BDC* VI, 24, 25; *XXII*, 290); cat. centr. *El Fai* 'gran escltca de roques' (St. Miquel del *Fai* etc.); que, per una banda, s'allarga fins al cast. biscaí *aja* «rama gruosa de roble rajada», cast. ant. *abajar* [amb *b* aspirada, 1495, *afallar* 1475] «desmenuzar, triturar»; i per l'altra, lligd *falhà* 'asclar, fendre', *falho* 'badaloc, fesa', que ja es documenten en oc. ant. *falhar* 'branca asclada per fer cercols de bóta' i àdhuc való *faye* 'escltca'.

Que tot això ve d'un deriv. del ll. vg. **FALLIA* 'defecte' (format en ll. vg. sobre *FALLERE*) i que es continua amb altres formes i matisos cap al fr. ant. *faulle*, oc. ant. i port. *falba*, it. ant. *faglia*, alb. *faye* (més en el vol III, 766b), hi hem estat d'acord amb Wartburg (*FEW* III, 391b) en general tots els romanistes. La solució més probable em sembla que havent entrat també aquest *a(f)alhar* en el parlar bilingüe dels muntanyesos pirinencs, on es congeminaren fins a la baixa Edat Mitjana individus més bascofons que romànics amb altres que, essent ja romanitzats, encara ho barrejaven amb un gran nombre d'elements fonètics i lèxics de caràcter basc i pre-romà, es produís allí un nus entre aquell mot romànic i un basc *(h)arratatu *harrat amb *h* ja més o menys evanescent o ben caduca, del qual sortissin *arrailatu*, *arraildu*

Essencialment és encara el mateix mot el bearn. *marralb* «gros caillou», sobretot de la Baixa Vall d'Aspa, amb el seu derivat *marralhèro* «pente couverte de débris» (Rohlf, *Le Gc*, p. 70, 2, p. 112; Palay), en el qual es deu haver contaminat algun o alguns altres mots: *malb* 'gran penyal, cim rocós' (veg. *MALL*), i alhora probablement algun altre: alt-bigordà *marrigo* «talus vert» (Arrens, Sta. Maria de Campà, Rohlf, I c), o variants locals en *m-* del cast. *BERRUECO* penyal (*DECH*) o de *BARRANC* (veg. en particular la nota 13 d'aquest article). Inútil confrontar-hi el que després n'ha dit Hubschmid (*Pyr-Wörter vorrom Ursprungs*, 32), amb els seus dolents mètodes isolants i tendència a veure pertot relíquies d'un passat llunyà inconnexes entre elles. Alguna major utilitat és el que després n'ha dit ell mateix en *Arch de Filol Arag XII-XIII*, 261-3, sense, però, aportar-hi gaire elements, ni fer llum sobre les conclusions.

¹ A la Vall d'Aran, en la toponímia creia recordar-ne alguna cosa, que no podré verificar fins reprendre en segon torn la toponomàstica aranesa (amb nou estudi de les llistes i monografies d'allà, que no tinc a mà). En provar de comprovar el mot «*rall*» que amb el sentit de 'rai, tramada' que un estudiant d'Hamburg atribueix a la vall de Canejan, la resposta fou resolta: «no existeix tal mot ací, potser volien dir (*a*)*räl* 'serradures (de fusta)» era el 1934, i ja no hi he pogut tornar més per comprovar-ho (res d'això en el meu *Vocab. Ar.*, on, amb aquest sentit, només hi ha el mot *sarrilh/sarnilh*): cf. el bearn. *arralbe* 'estella de tronc, buscallet'.

Rallera, *V. raller* i *ratlla* *Rallet*, *ralleta*, *V. ratlla* *Ralleunejar*, en el *DAG* escriu també *relleunejar* 'anar molt a poc a poc' i *relleune* o *relleune* 'calmós' atribuïnt-los tots tres a la Pna de Vic, i *relleumaries* 'fleumeries' reportat de Ribes en el «Tresor» de Griera: deuen resultar d'una derivació de *relleus* 'cosa deixada com a sobrerà', 'deixies', influenciada per *fleumeries* (*FLEUMA*) i un *llauneria* o *LLAUNA* *Ràllides*, derivat savi del ll. *rallus*, ocell d'aquesta família *Rallim*, *V. rallar* *Ralló*, *V. raller*; en el sentit de 'espècie d'arma que termina en una punta com d'enformador' [1868, *SLitCosta*], és pres del fr. ja antic *rallon* id (que també va passar al cast. antiq. *rallón* [Ss. xv i xvii, *DECH* IV, 762a39 i 758a45] i 'fletxa de ballesta', «râteau dans les salines» i *raulle* «outil pour râcler les braises»: crec alteració de *reillon*, de *reille* *REGULA*, amb *a* per influència de *râcler* o de *fer-raille*. *V.*, en efecte, el cat. ant. *relló* a *RELLA*; i *piata* de *rallo* o *ralló* a *PLAT*

RAM, del ll. *RAMUS* 'branca'. □ 1.ª doc: orígens. «En un *ram* cantava un aucell, e deia que ell daria un novell pensament a amador ---», Llull (*Llibre d'Amic e Amat*, § 115; *NCL* XIV, 50.4). Sovint en el *Blanq.*, ben sovint en relació amb ocells: «ve una úpega en un boscatge, e si null home talle negun *ram* d'aquell boscatge, encontrent cau lamp e tro del cel ---»; «un home qui portava un *ram* e un aucell»;